

สารบัญ

อาหรับภบท	14
บทที่หนึ่ง: วัฒนธรรมป๊อปโลก	
1.0 เรื่องราวเริ่มต้นที่ใด	26
1.1 ช่วงเวลาแห่งความเปลี่ยนแปลง • สมอที่แสวงหา การควบคุม	26
1.2 สงสัยใคร่รู้	32
1.3 สมอนักสร้างแบบจำลอง • วิธีการอ่าน • ไวยากรณ์ • การเรียงคำแบบภาพยนตร์ ความเรียบง่าย • ภาษากรรตุจากและกรรมจาก • รายละเอียดเฉพาะเจาะจง • แสดงให้เห็นดีกว่าเล่า	35
1.4 การสร้างโลกในนวนิยายแนวแฟนตาซีและ วิทยาศาสตร์	46
1.5 สมอแสนเชื่อง • หฤษฏิจิตในวิญญานนิยมและ ศาสนา • หฤษฏิจิตที่ผิดพลาดสร้างปมปัญหา ได้อย่างไร	47
1.6 ความโดดเด่น • การสร้างความตึงเครียดด้วย รายละเอียด	53

1.7	โครงข่ายประสาท • กวีนิพนธ์ • อุปลักษณ์	55
1.8	สาเหตุและผลลัพธ์ • วรรณกรรมปะทะเรื่องเล่า ที่มุ่งเจาะตลาดคนหนุ่มมาก	62
1.9	แค่ความเปลี่ยนแปลงอย่างเดียวไม่เพียงพอ	69

บทที่สอง: ตัวตนอันบกพร่อง

2.0	ตัวตนอันบกพร่อง • เหตุการณ์การควบคุม	74
2.1	บุคลิกภาพกับโครงเรื่อง	81
2.2	บุคลิกภาพกับฉากห้องเรื่อง	86
2.3	บุคลิกภาพกับมุมมองตัวละคร	89
2.4	วัฒนธรรมและตัวละคร • เรื่องเล่าตะวันตก ปะทะตะวันออก	92
2.5	กายวิภาคของตัวตนที่บกพร่อง • จุดลูกไหม้	97
2.6	ความทรงจำปรุงแต่ง • ความเพ้อพกในศีลธรรม • ฝ่ายธรรมกับอุดมคติทางศีลธรรม • ฝ่ายธรรมกับความเคารพตัวเองที่เป็นพิษ • การเล่าเรื่องเพื่อสร้างวีรชน	105
2.7	เดวิดกับยักษ์โกไลเอธ	110
2.8	ตัวละครที่บกพร่องสร้างความหมายได้อย่างไร	113

บทที่สาม: ปมเรื่องสำคัญ

3.0 ความทรงจำที่ผิดพลาดกับตัวละครที่หลงผิด • ปมปัญหาของเรื่อง	118
3.1 ตัวตนอันหลายหลาก • ตัวละครสามมิติ	125
3.2 เรื่องเล่าสองระดับ • การสร้างเรื่องราวจากปัญหา ระดับจิตใต้สำนึกของตัวละคร	130
3.3 เรื่องเล่าสมัยใหม่นิยม	138
3.4 ความปรารถนากับความต้องการ	141
3.5 บทสนทนา	142
3.6 ต้นตอของปมเรื่อง • อารมณ์ทางสังคม • วิธชนกับอธรรม • โทสะแห่งศีลธรรม	145
3.7 เล่นกับสถานะ	152
3.8 <i>King Lear</i> • ความอภัยสุดสุด	158
3.9 เรื่องเล่าในฐานะโฆษณาชวนเชื่อของชาวเผ่า	162
3.10 ตัวเอกควายร้าย • ความเห็นอกเห็นใจ	172
3.11 รอยร้าวแรก	177

บทที่สี่: โครงเรื่อง จุดจบ และความหมาย

4.0 ความมุงมั่นสู่เป้าหมาย • การบีบคั้นและผ่อนคลาย • วิดีโอเกม • แผนการส่วนตัว • ยูไดโมเนีย	190
---	-----

4.1 เหตุการณ์ในเรื่อง • โครงเรื่องมาตรฐาน	197
แบบห้าอองก์ • โครงเรื่องสูตรสำเร็จปะทะเสียงประสาน	
แห่งการเปลี่ยนแปลง	
4.2 คีตกวีชะตา	205
4.3 ตอนจบ • การควบคุม • ช่วงขณะของพระเจ้า	207
4.4 เรื่องเล่าในฐานะภาพจำลองวงจิตสำนึกมนุษย์ •	212
การเคลื่อนย้าย	
4.5 พลังของเรื่องเล่า	214
4.6 คุณค่าของเรื่องเล่า	217
4.7 ข้อคิดจากเรื่องเล่า	218
4.8 การปลอมประโลมของเรื่องเล่า	218
ภาคผนวก: แนวทางการเขียนโดยเริ่มจาก	221
ข้อบกพร่องอันศักดิ์สิทธิ์	
บันทึกท้ายเล่ม	260
กิตติกรรมประกาศ	261
แหล่งข้อมูลและบันทึกท้ายบท	262
แหล่งข้อมูลบทแปลภาษาไทย	285

THE SCIENCE OF STORYTELLING

by

Will Storr

ศาสตร์และศิลป์แห่งการเล่าเรื่องให้ตรึงใจ
ด้วยวิทยาศาสตร์สมอง

แปลโดย

ศิริกมล ตาน้อย

แต่ พาร์กเกอร์ ลูกสาวสีงาตัวแรกของพ่อ

“อา แต่การไขว่คว้าของมนุษย์ย่อมต้องไกลเกินเอื้อม
มิเช่นนั้นจะมีสวรรค์ไว้เพื่ออะไรเล่า”

โรเบิร์ต บราว닝 (1812-1889)

อรหันต

เรารู้ว่าเรื่องนี้จะจบลงอย่างไร คุณและทุกคนที่คุณรักจะต้องตาย
ท้ายที่สุดแล้วจักรวาลเองก็จะถึงจุดจบ ความเปลี่ยนแปลงทั้งมวลในเอกภพ
จะหยุดนิ่ง ดาวทุกดวงจะมอดสลาย ไม่มีสิ่งใดหลงเหลืออยู่ นอกจาก
ความว่างเปล่าไร้ชีวิต เยียบเย็น เป็นอนันต์ ชีวิตมนุษย์อันอวดโอ้อิ่ง
จะไร้ความหมายไปชั่วกัลปาวสาน

แต่นั้นไม่ใช่วิธีที่เราใช้ชีวิต มนุษย์อาจเป็นเผ่าพันธุ์เดียวที่แม้จะ
รู้ว่าการดำรงอยู่ของตนนั้นไร้ความหมาย แต่ก็ดำเนินชีวิตต่อไปได้ราวกับ
ไม่ได้รู้ถึงเรื่องนั้นเลย เราตีปีกบินโฉบผินผ่านนาที่ ชั่วโมง และคืนวันอย่างร่าเริง
ทั้งที่รู้ว่ามี ความว่างเปล่าแขวนตะมึนอยู่เหนือหัว การไปเฟ่งพิเคราะห์หมั่น
และตอบสนองอย่างสมเหตุสมผลด้วยการร่วงหล่นสู่ความสิ้นหวังต่างหาก
ที่จะทำให้ถูกวิจิตรนิพนธ์ว่าเป็นโรคทางจิตเวช หรือบกพร่องบางประการ

หนทางที่จะเยียวยาความน่าพรันพรังนี้ได้ก็คือเรื่องเล่า สมอ
เบี่ยงเบนความสนใจเราจากความจริงอันโหดร้ายด้วยการมอบเป้าหมาย
เปี่ยมหวังให้ชีวิต และกระตุ้นเราให้ทุ่มเทเชื่อมั่นคว้ามั่น สิ่งที่เราปรารถนา

หนทางลุ่มๆ ดอนๆ และอุปสรรคระหว่างทางคือเรื่องเล่าของเราทุกคน เรื่องเล่าสร้างภาพลวงว่าการมีอยู่ของเรานั้นมีความหมาย และช่วยเบือนสายตาของเราไปจากการดับสูญที่น่ากลัว เราไม่มีทางจะเข้าใจโลกได้เลย หากปราศจากเรื่องเล่า เรื่องราวต่างๆ อยู่ทั้งในหนังสือพิมพ์ ในศาล สนามแข่งกีฬา ห้องอภิปรายของรัฐสภา สนามเด็กเล่น เกมคอมพิวเตอร์ เนื้อเพลง ความคิดส่วนตัว บทสนทนาสาธารณะ และในความฝันทั้งยามหลับหรือยามตื่น เรื่องเล่ามีอยู่ทุกแห่งหน เรื่องเล่าก็คือ ตัวเรา

เรื่องเล่านี้เองที่ทำให้เราเป็นมนุษย์งานวิจัยเมื่อไม่นานมานี้ชี้ว่า โดยหลักแล้วภาษามีวิวัฒนาการเพื่อให้เราแลกเปลี่ยน “ข้อมูลทางสังคม” ย้อนไปตั้งแต่สมัยเรายังเป็นชนเผ่าในยุคหิน พูดอีกอย่างก็คือมนุษย์นั้น ชี้นินทา เราเล่าขานถึงด้านที่ติงามและเสื่อมทรามของผู้อื่น ลงโทษคนเลว ตบรางวัลแก่คนดี เพื่อสร้างความร่วมมือและควบคุมความสงบเรียบร้อยภายในเผ่า เรื่องเล่าของเหล่าวีรชนและทรชน รวมถึงอารมณ์รื่นเริงหรือกราดเกรี้ยวจากการได้ฟังเรื่องราวเหล่านี้ ล้วนแต่สำคัญต่อการเอาชีวิตรอด และสมองของเราก็ถูกออกแบบมาให้สนุกไปกับมัน

นักวิจัยบางคนเชื่อว่าผู้เฒ่าผู้แก่ก้าวขึ้นมาามีบทบาทสำคัญในชนเผ่าเช่นนี้ด้วยการเล่าเรื่องราวต่างๆ ทั้งเรื่องของบรรพชนผู้กล้า ภารกิจอันเร้าใจ ภูตพรายและเวทมนตร์ เพื่อช่วยให้ลูกหลานดำเนินชีวิตได้อย่างมีทิศทาง ทั้งในโลกทางกายภาพ จิตวิญญาณ และศีลธรรม เรื่องราวเหล่านี้เองที่เป็นบ่อเกิดของวัฒนธรรมมนุษย์อันซับซ้อน เมื่อคนเริ่มทำเกษตรกรรม เลี้ยงปศุสัตว์ ตั้งรกราก และค่อยๆ รวมตัวกันเป็นแคว้นแคว้น เรื่องเล่าข้างกองไฟของผู้เฒ่าผู้แก่ก็ได้กลายมาเป็นศาสนาใหญ่ๆ ที่มีพลังหลอมรวมคนจำนวนมากเข้าด้วยกัน ทุกวันนี้ความเป็นชาติต่างๆ ก็ถูกนิยามด้วยเรื่องที่เราเล่าเกี่ยวกับกลุ่มก้อนของเราเอง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการได้ชัยชนะและความพ่ายแพ้ วีรบุรุษและศัตรู ค่านิยมและวิถีชีวิตที่โดดเด่นเป็นตัวเรา ล้วนแล้วแต่ฝังลึกในเรื่องราวที่เราเล่าและหลงรัก

เรารับรู้ชีวิตประจำวันในรูปแบบของเรื่องเล่า สมองสร้างโลกให้เราดำเนินชีวิต ให้กำเนิดทั้งมิตรและศัตรู เปลี่ยนความเป็นจริงอันแสน

ซูลมุนและทาร์นให้เป็นเรื่องเล่าเรียบง่าย เปี่ยมด้วยความหวัง และวางดาวเด่นของเรื่องไว้ตรงใจกลาง ดาวเจ็ดจรัสล้ำค่าที่เรียกว่า *ตัวฉัน* เรื่องของเราเองผู้พิชิตเป้าหมายมากมายกลายมาเป็นโครงเรื่องหลักในชีวิตเราทุกคน เรื่องเล่าเป็นผลผลิตจากสมอง นักจิตวิทยาอย่างศาสตราจารย์โจนาธาน ไฮด์ (Jonathan Haidt) เคยกล่าวไว้ว่า สมองเป็น “เครื่องประมวลเรื่องราว” หาใช่ “เครื่องประมวลตรรกะ” เรื่องราวหลังไหลจากความคิดมนุษย์ได้อย่างเป็นธรรมชาติอยู่แล้ว ไม่ต่างจากลมหายใจที่พรุ้งพรูออกจากริมฝีปากของเรา คุณไม่ต้องเป็นอัจฉริยะก็เล่าเรื่องได้ คุณกำลังทำอยู่แล้วด้วยซ้ำ การจะเล่าเรื่องให้ดีขึ้นได้นั้น เราเพียงต้องเข้าไปสอดส่องดูความคิดตัวเองและตั้งคำถามว่ามันเล่าเรื่องได้อย่างไรกัน

หนังสือเล่มนี้มีต้นกำเนิดที่พิสดารอยู่น้อย ตรงที่มันมาจากหลักสูตรพัฒนาการเล่าเรื่อง ซึ่งเกิดขึ้นจากการค้นคว้าเพื่อเขียนหนังสือหลายเล่มด้วยกัน ความสนใจในศาสตร์แห่งการเล่าเรื่องของผมเริ่มต้นขึ้นเมื่อสิบกว่าปีที่แล้ว ระหว่างที่ผมกำลังเขียนหนังสือเล่มที่สอง เรื่อง *The Heretics* ซึ่งลงไปสำรวจกลไกทางจิตวิทยาภายใต้ความเชื่อต่าง ๆ ผมอยากรู้ว่าเหตุใดคนฉลาดปราดเปรื่องจึงลงเอยด้วยการเชื่อเรื่องหลอกลวง คำตอบที่ผมพบคือ หากจิตใจแข็งแรงดี สมองจะทำให้เรารู้สึกเหมือนว่าตัวเราเป็นยอดคนธำรงคุณธรรม เป็นศูนย์กลางของเรื่องราวชีวิตที่ค่อย ๆ คลี่คลาย ไม่ว่า “ข้อเท็จจริง” อะไรจะผ่านเข้ามา มันก็มักจะตกเป็นรองความเชื่อข้อนี้เสมอ และหาก “ข้อเท็จจริง” เหล่านั้นไปยกย่องเชิดชูความรู้สึกเป็นยอดคนของเราด้วยแล้ว เราก็มักจะยอมรับมันได้อย่างไร้ข้อกังขา ไม่ว่าเราจะคิดว่าตัวเองฉลาดเฉลียวเพียงใดก็ตาม หรือถ้ามันขัดกับความเชื่อเราแล้วละก็ เราก็จะคิดหาวิธีอันแยบคายที่จะปฏิเสธมันได้อยู่ดี *The Heretics* เป็นหนังสือที่ผมเสนอแนวคิดที่ว่า สมองคือนักเล่าเรื่อง ความคิดนี้ไม่เพียงเปลี่ยนมุมมองของผมต่อตนเองเท่านั้น แต่ยังพลิกผันมุมมองของผมต่อโลกด้วย

มุมมองของผมต่อการเขียนเองก็เปลี่ยนไปเช่นกัน ขณะที่ผมค้นคว้าหาข้อมูลมาเขียนเรื่อง *The Heretics* อยู่นั้น ผมกำลังเขียนนวนิยาย

ควบคู่ไปด้วยพอดี หลังจากที่พยายามเขียนนวนิยายมานานปี ในที่สุดผมก็ยอมแพ้แล้วชื่อ “คู่มือ” การเขียนตามแบบฉบับมาจำนวนหนึ่ง ระวังที่อ่านๆ ไป ผมก็สังเกตเห็นอะไรแปลกๆ สิ่งนี้นักทฤษฎีด้านการเล่าเรื่องพูดถึงเรื่องเล่านั้นดูคล้ายคลึงกับเรื่องของสมองและจิตใจที่นักจิตวิทยาและนักประสาทวิทยาศาสตร์กล่าวถึงตอนที่ผมไปสัมภาษณ์พวกเขาเลย นักเล่าเรื่องและนักวิทยาศาสตร์เริ่มต้นจากจุดที่แตกต่างกันโดยสิ้นเชิง ทว่ากลับค้นพบข้อสรุปเดียวกัน

ขณะที่ค้นคว้าข้อมูลเพื่อเขียนหนังสือเล่มต่อๆ มา ผมก็เห็นความเชื่อมโยงเหล่านี้อยู่เรื่อยๆ จนเริ่มสงสัยว่า ผมจะผสานสองศาสตร์นี้เข้าด้วยกันเพื่อพัฒนาการเล่าเรื่องของตัวเองได้หรือไม่ นั่นเป็นสิ่งที่ชักนำให้ผมเริ่มต้นหลักสูตรอบรมนักเขียนโดยใช้หลักการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งก็ประสบความสำเร็จเกินคาด การได้พบปะกับบรรดานักเขียน นักข่าว และนักประพันธ์บทผู้เฉียบแหลมอยู่เนืองๆ ผลักดันให้ผมสืบเสาะข้อมูล ลึกลงไปอีก ไม่นานนักผมก็พบว่าตัวเองมีข้อมูลพอที่จะเขียนหนังสือสั้นๆ ได้สักเล่มเสียแล้ว

ผมหวังว่าเนื้อหาต่อไปนี้จะมียุทธศาสตร์ต่อผู้ที่สงสัยใคร่รู้ในวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับความเป็นมนุษย์ แม้ว่าพวกเขาแทบจะไม่สนใจเรื่องการเล่าเรื่องเลยก็ตาม หนังสือเล่มนี้ยังเขียนขึ้นเพื่อให้นักเล่าเรื่องทั้งหลายด้วย เราทุกคนต่างเผชิญความท้าทายในการดึงดูตและกุมความสนใจของคนอื่นให้อยู่หมัด ผมเชื่อมั่นว่าเราจะทำอย่างนั้นได้ดีขึ้นหากเข้าใจกลไกการทำงานของสมองมากขึ้นสักนิด

แนวทางนี้ต่างจากขนบการตีความเรื่องเล่าที่ผ่านมา ซึ่งนักวิจัยมักนำเรื่องเล่าที่มีชื่อเสียงหรือตำนานพื้นบ้านจากทั่วโลกมาเปรียบเทียบกันเพื่อหาลักษณะร่วม วิธีการนี้นำมาสู่การเสนอรูปแบบโครงเรื่องสำเร็จรูปที่เล่าเหตุการณ์เป็นขั้นเป็นตอนเหมือนกับสูตรอาหาร สูตรที่ทรงอิทธิพลที่สุดคงหนีไม่พ้น “ตำนานปรัมปรารูปแบบเดียว” (Monomyth) ของโจเซฟ แคมป์เบลล์ (Joseph Campbell) ซึ่งในโครงเรื่องฉบับสมบูรณ์นั้น

แบ่งเรื่องราวการเดินทางของวีรบุรุษออกเป็น 17 ขั้นตอน เริ่มจากขั้น
“เสียงเพรียกแห่งการผจญภัย” (call to adventure) เป็นต้นไป

การเล่าเรื่องโดยใช้สูตรแบบนี้ประสบความสำเร็จอย่างล้นหลาม
ดึงดูดผู้คนได้นับล้านและสร้างรายได้มาแล้วหลายพันล้านดอลลาร์
นำไปสู่การปฏิวัติอุตสาหกรรมการเล่าเรื่อง ซึ่งเห็นเด่นชัดเป็นพิเศษ
ในวงการภาพยนตร์และรายการโทรทัศน์ขนาดยาว เรื่องราวที่ได้รับ
แรงบันดาลใจจากสูตรของแคมป์เบลล์ อย่าง *Star Wars: A New Hope* นั้น
ถือว่ายอดเยี่ยม แต่อีกหลายเรื่องกลับทำออกมาได้เหมือนของไหลล้นตลาด
จืดชืด ไร้เอกลักษณ์ และดูราวกับปรุงแต่งขึ้นมาโดยคณะกรรมการบริษัท

สำหรับผม ปัญหาของการวิเคราะห์เรื่องตามขนบก็คือ มันทำให้
คนหมกมุ่นอยู่กับสูตรสำเร็จทั้งหลาย ซึ่งก็เห็นได้ชัดว่าปรากฏการณ์
เช่นนี้เกิดขึ้นได้อย่างไร การค้นคว้าเหล่านี้บ่อยครั้งมักเป็นการแสวงหา
รูปแบบการเล่าเรื่องเพียงหนึ่งเดียว หรือก็คือโครงเรื่องสมบูรณ์แบบซึ่งใช้
วัดประเมินเรื่องเล่าได้ทุกเรื่อง ก็แล้วคุณจะอธิบาย *สิ่งต่างๆ* ได้อย่างไรละ
ถ้าไม่ซ้ำแหละมันออกดูเป็นส่วนๆ

การเดินทางค้นหาวิทยาศาสตร์แห่งการเล่าเรื่องจะทำให้เรา
ได้เห็นความจริงเกี่ยวกับสูตรสำเร็จเหล่านี้ ว่าส่วนมากแล้วเป็นเพียง
โฉมหน้าหลายๆ แบบของการเล่าเรื่องห้องภัทรรมตาๆ ซึ่งมีได้ประสบ
ผลสำเร็จด้วยอำนาจลึกลับแห่งจักรวาลหรือกฎสากลของการเล่าเรื่อง
แต่อย่างใด แต่เพราะมันเป็นวิธีที่เหมาะสมเจาะที่สุดในการแสดงความ
เปลี่ยนแปลงอันลึกซึ้งของตัวละคร ทั้งเรียบง่าย ทรงประสิทธิภาพ และ
คงเส้นคงวา เป็นวิธีที่ออกแบบมาอย่างดีเพื่อดึงความสนใจจากสมองของ
คนหมู่มาก

ผมกำลังสงสัยว่า ความเชื่อว่าสูตรพิเศษในการเล่าเรื่องมีอยู่จริง
น่าจะเป็นต้นเหตุที่ทำให้เรื่องเล่ายุคใหม่ให้ความรู้สึกเหมือนสังเคราะห์
ขึ้นมาจากห้องทดลอง ทว่าเรื่องเล่าไม่อาจดำเนินได้ด้วยโครงเรื่องเพียง
อย่างเดียว ผมจึงเชื่อว่าเราควรหันเหความสนใจจากโครงเรื่องไปยัง

ตัวละครแทน เพราะโดยธรรมชาติแล้ว เราสนใจ *ผู้คน* ไม่ใช่สนใจเหตุการณ์ ความทุกข์ยากของผู้คนที่ มีข้อบกพร่องแต่ก็น่าสนใจต่างหากที่ทำให้เรา โห่ร้องยินดี รำไห้ หรือเอาหัวโขกโขพา แน่นนอนว่าเหตุการณ์ทั่วไปใน โครงเรื่องย่อสำคัญ และโครงสร้างของมันก็ต้องต้องเหมาะสมแก่กาล ใช้งานได้ และอยู่ใต้การควบคุม แต่สิ่งเหล่านี้ก็มีไว้เพียงเพื่อสนับสนุน ตัวละครในเรื่องเท่านั้น

แม้ว่าหลักการเล่าเรื่องและหน้าตาพื้นฐานของเรื่องเล่าทั้งหลาย จะควรค่าแก่การทำความเข้าใจ แต่การพยายามกะเกณฑ์ว่าต้องทำหรือ ห้ามทำสิ่งนั้นสิ่งนี้ก็อาจไม่ถูกต้องเสียทีเดียว

มีวิธีมากมายที่ดึงดูดและตรึงความสนใจของสมองได้ นักเล่า เรื่องจะกระตุ้นการทำงานของระบบประสาทส่วนต่างๆ ซึ่งวิวัฒนาการ ขึ้นมาเพื่อจุดประสงค์แตกต่างกัน ให้พร้อมบรรเลงเช่นเดียวกับเครื่องดนตรีในวงออร์เคสตรา ไม่ว่าจะเป็ความโกรธเกรี้ยวจากการเห็นเรื่อง ที่ไม่ถูกต้อง การเปลี่ยนแปลงที่ไม่คาดคิด การเล่นกับสถานภาพ การเล่า เรื่องให้กระชับ หรือการทำให้สงสัยใคร่รู้ การทำความเข้าใจกระบวนการ เหล่านี้จะเอื้อให้เราสร้างสรรค์เรื่องราวที่น่าสนใจ ลึกซึ้ง สะเทือนใจ และ ไม่ซ้ำใครได้

ผมหวังว่านี่จะเป็นแนวทางที่ช่วยให้เราสร้างสรรค์ผลงานได้อย่าง เสรี ประโยชน์ข้อหนึ่งของการทำความเข้าใจศาสตร์แห่งการเล่าเรื่อง ก็คือมันช่วยให้เราเข้าใจ “เหตุผล” ทั้งหลายที่อยู่เบื้องหลัง “กฎต่างๆ” ที่เราถูกสอนกันมา องค์ความรู้นี้น่าจะช่วยให้เรามีอำนาจตัดสินใจได้ มากขึ้น เพราะการรู้ว่า *เหตุใด* กฎต่างๆ จึงเป็นเช่นนี้ เท่ากับเรารู้ว่า *ทำอย่างไร* จึงจะแหกกฎเหล่านั้นได้อย่างชาญฉลาดและประสบผลสำเร็จ

ที่กล่าวมาทั้งหมดนี้มีได้หมายความว่า เราควรมองข้ามสิ่งที่ นักทฤษฎีอย่างแคมป์เบลล์ค้นพบ ตรงกันข้ามเลยต่างหาก มีคู่มือเล่าเรื่อง ที่ขายดีหลายเล่มที่ให้ข้อมูลเชิงลึกอันเฉียบคมเกี่ยวกับการเล่าเรื่องและ ธรรมชาติของมนุษย์ที่วิทยาศาสตร์เพิ่งจะตามทัน ผมเองก็เขียนอ้างอิง

ถึงผู้เขียนหนังสือเหล่านี้หลายท่าน ผมจึงไม่ได้แม้แต่จะชักชวนให้เราเขียนรูปแบบโครงเรื่องอันล้ำค่าของพวกเขา หลักการเหล่านี้ล้วนเอามาใช้เสริมไปกับหนังสือเล่มนี้ได้อย่างง่ายดาย ประเด็นอยู่ที่ว่าเราจะเน้นหนักที่ตรงไหน ผมเชื่อว่าการสร้างโครงเรื่องที่ดึงดูดใจ ลึกล้ำ และไม่ซ้ำใครน่าจะเริ่มจากตัวละครมากกว่าการทำตามสูตรเป็นข้อๆ ไป วิธีที่ดีที่สุดในการสร้างตัวละครที่มีมิติ สมจริง และเปี่ยมไปด้วยเรื่องราวน่าประหลาดใจ ก็คือการศึกษาว่าตัวละครเหล่านี้ใช้ชีวิตอย่างไรในความเป็นจริง และนั่นหมายถึงเราต้องหันหน้าเข้าหาวิทยาศาสตร์

ผมพยายามเขียนหนังสือเกี่ยวกับการเล่าเรื่องที่ผมหวังว่าจะได้อ่านเมื่อครั้งยังเขียนนวนิยาย ผมอยากรักษาสมดุลของ *The Science of Storytelling* ให้เป็นหนังสือที่ปฏิบัติตามง่าย แต่ไม่ทำลายจิตวิญญาณแห่งการคิดสร้างสรรค์ด้วยการแจกแจงรายการ “สิ่งที่ต้องทำ” ผมเห็นด้วยกับจอห์น การ์ดเนอร์ (John Gardner) นักเขียนนวนิยายและครูสอนการเขียนเชิงสร้างสรรค์ ผู้กล่าวว่า “รูปแบบของสุนทรียศาสตร์ที่ดูเหมือนจะตายตัวที่สุดนั้นเปลี่ยนแปลงเสมอเมื่อถูกท้าทาย” หากคุณกำลังเริ่มจะเล่าเรื่อง ผมแนะนำว่าอย่ามองหนังสือเล่มนี้เป็นกฎเกณฑ์ที่ต้องทำตาม แต่ให้มองเป็นอาวุธที่คุณเลือกได้ว่าจะใช้หรือไม่และใช้อย่างไร ผมยังได้สรุปวิธีการเขียนที่ได้ผลในห้องเรียนของผมตลอดระยะเวลาหลายปีมานี้ไว้ด้วย “กลวิธีสร้างขอบกพร่องอันทรงพลัง” เป็นวิธีสร้างเรื่องจากตัวละครโดยเลียนแบบกระบวนการหลายๆ อย่างที่สมองใช้สร้างตัวละครในชีวิตเรา ทำให้ได้เรื่องราวที่สมจริง แปลกใหม่ และเต็มไปด้วยปมปัญหาที่รอการคลี่คลาย

หนังสือเล่มนี้แบ่งออกเป็นสี่บท แต่ละบทจะพาไปสำรวจการเล่าเรื่องในแต่ละระดับ อันดับแรก เราจะวิเคราะห์ว่านักเล่าเรื่องและสมองสร้างโลกจินตนาการอันแจ่มชัดที่พวกเขาอยู่อาศัยได้อย่างไร จากนั้นเราจะไปพบกับตัวละครเอกผู้ไม่สมบูรณ์แบบ ซึ่งเป็นศูนย์กลางของโลกใบนั้นในลำดับถัดมา เราจะดำดิ่งสู่จิตใต้สำนึกของตัวละคร เปิดเผยการต่อสู้

ที่ซ่อนเร้นอยู่ภายในและความมุ่งมั่นปรารถนาที่ทำให้ชีวิตมนุษย์นั้น
ทั้งแปลกประหลาด ทั้งลึกลับยากเข็ญ แต่ก็เป็นเรื่องราวที่ติดตรึงใจ
คาดเดาไม่ได้ และสะท้อนอารมณ์ สดุดีเราจะพิจารณาถึงความหมาย
และจุดประสงค์ของเรื่องเล่า เพื่อมองโครงเรื่องและตอนจบจากแง่มุมใหม่
เรื่องราวที่คุณจะได้อ่านต่อไปนี้คือความพยายามที่จะอธิบาย
สิ่งที่นักทฤษฎีการเล่าเรื่องผู้ปราดเปรื่องได้ค้นพบมาก่อนแล้ว ผ่านแง่มุม
ที่นักวิทยาศาสตร์ผู้เปรี๊ยะปราดพอๆ กันเพิ่งค้นพบ พวกเขาเหล่านี้ล้วน
มีพระคุณต่อผมอย่างหาที่สุดมิได้

วิล สเตอร์